

Το περιοδικό *Θρακικά Χρονικά* του Στέφανου Ιωαννίδη και η λογοτεχνία της Ξάνθης του 20ού αιώνα

Θανάσης Μουσόπουλος

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 16η Διεθνής Έκθεση Βιβλίου Θεσσαλονίκης,
Θεσσαλονίκη 11 Μαΐου 2019
(στο πλαίσιο του ετήσιου εορτασμού «Ξάνθη 1919-2019. Εκατό χρόνια ελεύθερης ζωής»)

1.

Είμαι πολύ συγκινημένος και χαρούμενος που βρίσκομαι στην πόλη των φοιτητικών μου χρόνων, των αγνών δύσκολων και δημιουργικών χρόνων 1967-72. Και μάλιστα δεν φανταζόμουν ότι ο χώρος, που προ δεκαετιών επισκεπτόμουν την Έκθεση υλικών αντικειμένων, θα γίνει η φωλιά των πνευματικών αντικειμένων του πολιτισμού.

Ευχαριστώ τον πρόεδρο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας κ. Καζάζη για όσα είπε, το Κέντρο για όσα έκανε και το μαθητή μου Βασίλη Βασιλειάδη για όσα έκανε και για όσα, είμαι σίγουρος, θα κάνει από δω και πέρα. Ευχαριστώ τους Ξανθιώτες / Ξανθιώτισσες και τους Θρακιώτες / Θρακιώτισσες που είναι στο ακροατήριο, τους ευχαριστώ. Ευχαριστώ όλους / όλες σας.

Ευχαριστώ την Αθηνά Ιωαννίδη, την οποία γνωρίζω εδώ και πολλές δεκαετίες, και συνεργαστήκαμε όλα αυτά τα χρόνια για τα *Θρακικά Χρονικά* και για την προβολή του έργου του Στέφανου Ιωαννίδη.

Η σημασία της ψηφιοποίησης των *Θρακικών Χρονικών*, κατά τη γνώμη μου, είναι μια δυνατότητα καθολικής και οικουμενικής προσέγγισης και αξιοποίησης του περιεχομένου των *Θρακικών Χρονικών*. Ανεξάρτητα από το αν ύστερα από εκατό χρόνια διαβάζουμε ή όχι «χαρτί», το θέμα είναι ότι με οποιονδήποτε τρόπο θα γίνεται σε όλο τον κόσμο γνωστή η παρουσία αυτού του περιοδικού.

Επέμενα όμως στον φίλο μου Βασίλη η σημερινή παρουσία να έχει και ένα πλαίσιο γενικότερο. Γι' αυτό μιλούμε για τη λογοτεχνία της Ξάνθης του Εικοστού αιώνα.

2.

Φέτος γιορτάζουμε τα εκατό χρόνια ελεύθερης ζωής της Ξάνθης, 4 Οκτωβρίου 1919 – 4 Οκτωβρίου 2019.

Η περιοχή μας κυριεύθηκε από τους Οθωμανούς στις τελευταίες δεκαετίες του 14ου μ.Χ. αιώνα. Εκτός από την Ξάνθεια / Ξάνθη δημιουργείται από τους κατακτητές η Γενισέα που γίνεται το νέο κέντρο. Οι δύο αυτές πόλεις από το 18ο αιώνα αναπτύσσονται ιδιαίτερα χάρη στην παραγωγή και εμπορία του καπνού και των προϊόντων του. Το 1829 γίνονται δύο σεισμοί που ισοπεδώνουν την Ξάνθη και τα περίχωρα, τις επόμενες δεκαετίες αρχίζει η ανοικοδόμηση της πόλης, ενώ από το 1870 μετά από εμπρησμό (μάλλον) της Γενισέας μόνο κέντρο μένει η Ξάνθη, η Παλιά πόλη που σώζεται ως τις μέρες μας.

Η Ξάνθη και η περιφέρειά της από τις τελευταίες δεκαετίες του 14ου αιώνα καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς. Κατά τη γνώμη μου η αξία της 4ης Οκτωβρίου αποδεικνύεται από το τι ακολούθησε στην Ξάνθη και στην περιφέρειά της. Και αυτό είναι το σημαντικό, αν η προηγούμενη από την απελευθέρωση δεκαετία ήτανε περίοδος δύσκολη λόγω της βουλγαρικής κατοχής 1913-1919, μετά την απελευθέρωση είναι περίοδος πνευματικής, εκπαιδευτικής και όχι μόνο οικονομικής ανάπτυξης.

Και κατά τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα επί οθωμανοκρατίας στην Ξάνθη γεννιούνται σημαντικοί πνευματικοί ταγοί και λογοτέχνες, όπως οι Άργης Κόρακας, Αριστος Χασηρτζόγλου, Μέλπω Λογοθέτη-Μερλιέ, Γιώργος Στογιαννίδης. Και μετά την ένωση με την Ελλάδα, η Ξάνθη αναπτύσσεται συνολικά και καθίσταται έκτη σε ανάπτυξη πόλη της ελληνικής πατρίδας. Τρανότερη απόδειξη τούτης της ανάστασης είναι οι πνευματικοί άνθρωποι που γεννιούνται ή φιλοξενούνται εδώ κατά την πρώτη αυτή κρίσιμη δεκαετία: Κατίνα Βέικου Σεραμέτη, Στέφανος Ιωαννίδης, Μάνος Χατζιδάκις, Ευάγγελος Λάμπρου, αλλά και αργότερα ο ζωγράφος και γλύπτης Χρήστος Παυλίδης.

Στις δεκαετίες που ακολούθησαν, μια σειρά νεότεροι και νεότερες πεζογράφοι και ποιητές που είτε ζουν στην Ξάνθη είτε σε άλλα κέντρα, διατρανώνουν τη μεγάλη πνευματική ποιητική αλυσίδα που τους δένει με τους παλιότερους δημιουργούς. Ποιητές και πεζογράφοι, χριστιανοί και μουσουλμάνοι, ασχολούνται με όλα τα είδη του γραπτού λόγου.

Παραλείπω τα ονόματα των σύγχρονων λογοτεχνών. Στην εκατονταετία ελευθερίας που φέτος γιορτάζουμε ελπίζω ότι θα δοθεί η ευκαιρία για τον δέοντα έπαινο στους λογοτέχνες αυτούς που στηρίζουν και κοσμούν την Ξάνθη με το έργο τους.

Έχουμε όμως πολλά διαβατάρικα πουλιά. Πολλοί / πολλές Ξανθιώτες πεζογράφοι και ποιητές δραστηριοποιήθηκαν παλιότερα ή δραστηριοποιούνται στις μέρες μας εκτός Ξάνθης: Νίκος Μπούτβας, Γιώργος Μαυρομάτης, Εύη Παπαδήμα Θεοδωράκη, Μαρία Ράλλη Υδραίου, Ανδρέας Καράς/Καραλανίδης, Θανάσης Κατσάς/Καρακατσάνης, Νίκος Ματσούκας, Έλενα Ψαραλίδου Φιλιππιτζή, Χάρις Καρακατσάνη, Μιχάλης Μπουναρτζίδης, Νίκος Κρυωνίδης, Χρ. Χριστοδούλου, Στέφανος Τσιτσόπουλος, Κωνσταντίνος Κέλλης.

3.

Ο πρώτος ποιητής –δημιουργός με την ευρύτερη έννοια– της ελεύθερης περιόδου είναι ο Στέφανος Ιωαννίδης. Με το πλούσιο και ποικίλο έργο του που κάλυπτε όλους τους τομείς του πνεύματος άφησε βαθιά τα ίχνη του στη γενέτειρά του και στη Θράκη ευρύτερα. Το περιοδικό *Θρακικά Χρονικά* αποτελεί αέναο τεκμήριο Θρακογνωσίας.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης γεννήθηκε στην Ξάνθη το 1923. Οι γονείς του κατάγονταν επίσης από την Ξάνθη, μοναχοπαίδι, ο πατέρας του καπνεργάτης. Η γερμανική και βουλγαρική κατοχή της Ξάνθης τον βρήκε έφηβο στα άνυδρα εκείνα χρόνια. Το 1947 προσλήφθηκε στον Δήμο Ξάνθης, από το 1948 μέχρι τον Αύγουστο 1952 υπηρέτησε τη θητεία του. Επιστρέφοντας στην Ξάνθη συμμετείχε στην ίδρυση του πολιτιστικού σωματείου «Φιλοπρόοδος Ένωσις Ξάνθης» (Φ.Ε.Ξ.), παίζοντας πρωταγωνιστικό ρόλο στο πολιτιστικό της έργο. Πρωτοστάτησε στην ίδρυση Βιβλιοθήκης στην Ξάνθη και στα Άβδηρα, Κινηματογραφικής Λέσχης, Θεατρικού Εργαστηρίου, Μουσικού Εργαστηρίου και Λαογραφικού Μουσείου. Το 1954, η ΦΕΞ δώρισε τη βιβλιοθήκη στο Δήμο και ο Στέφανος Ιωαννίδης ανέλαβε την συγκρότησή της, της οποίας ήταν διευθυντής μέχρι το καλοκαίρι του 1983, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Κατάφερε να καταστήσει την Δημοτική Βιβλιοθήκη Ξάνθης την καλύτερη επαρχιακή Βιβλιοθήκη, η οποία κατά την αποχώρησή του είχε 32.000 τόμους βιβλίων. Το 1971 παντρεύτηκε την Αθηνά, σύντροφο της ζωής του μέχρι τον θάνατό του. Έφυγε από τούτη τη ζωή την 1η Μαΐου 2001.

Από μικρός είχε έφεση στα γράμματα και στις τέχνες. Ζωγραφικά του έργα της νεανικής περιόδου εκτίθενται στο Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης. Στη δεκαετία 1950-1960 γίνεται η εμφάνισή του στα γράμματα με δημοσιεύσεις σε

εφημερίδες και περιοδικά, αλλά και με τα πρώτα του βιβλία. Παραθέτω τους τίτλους έργων του.

Πεζογραφία *Οι Πρώτες φλόγες* (1959), διηγήματα - *Οι Ντεγκτσόδες και άλλα διηγήματα* (1979) - *Τα Παιδιά των Πελαργών* (1965), μυθιστόρημα - *Το παιχνίδι με το μαγνήτη* (1973), μυθιστόρημα - *Η Αποκήρυξη* (1976), μυθιστόρημα - *Είδωλα στον Καθρέφτη* (1996), μυθιστόρημα - **Ποίηση** *Πυρωμένη άμμος* (1961) - *Ποιήματα 1958-73* - **Θέατρο** *Στη γέφυρα του Λουλέ-Μπουργκάζ* (1980) –έργο που ανέβασε το ΚΘΒΕ και το Γυμνάσιο Σμίνθης με την ευθύνη της Δήμητρας Κατάκη.

Μελέτες 1961: *Τα Άβδηρα, ο Δημόκριτος και οι Αβδηρίτες σοφοί* - 1969: *Μικρός Οδηγός Ξάνθης* - 1974: *Ξάνθη 1919-20, Διασυμμαχική κατοχή – Μια εποχή, ένα καθεστώς* - 1975: *Ένας επαγγελματικός οδηγός 1910-11* - 1982: *Ξάνθη, 1870-1940. Εικόνες και μαρτυρίες για την ιστορία της*. Λεύκωμα, τόμος 1ος - 1990: ίδιο ό.π., Λεύκωμα, τόμος 2ος - 1994: *Βαρταλαμίδι – Με κείμενα για τον Πολιτισμό της Ξάνθης*. Δύο τόμοι, 1.078σελ. - 1996: *Γεώργιος Βιζυηνός, Σε μια άλλη διάσταση – Η ζωή και το έργο του* - 1997: *Οδοιπορικό μέσ' το χρόνο*. Αυτοβιογραφικό. Τόμος Α': Έργα διάνοιξης ατραπών - 1998: *Κάμινος πυρός καιομένη*. Αυτοβιογραφικό. Τόμος Β': Του πολέμου, της κατοχής - 1998: *Συγκλίσεις – Ρ. Βελεστινλής, Πολ. Παπαχριστοδούλου, Γ. Βιζυηνός, Κ. Θεοτόκης*.

Μετάφραση από τα γαλλικά 1973, *Ποίηση ανάμεσά μας. 13 Ποιητές Νοτιοαφρικανοί Στρατευμένοι*

Σημαντικές διακρίσεις 1957: Πανελλήνιος λογοτεχνικός διαγωνισμός του Υπουργείου Προεδρίας. 1ο Βραβείο για την περιοχή της Θράκης - 1962: Λογοτεχνικός Διαγωνισμός Ποίησης και Πεζογραφίας των Συνεργαζόμενων Πολιτιστικών Σωματείων Θράκης. Συμμετέχει με το ψευδώνυμο Ορφείας Μελίδης. 2ο βραβείο και στα δύο είδη - 1977: Έπαινος της Ακαδημίας Αθηνών για το σύνολο του λογοτεχνικού και ιστορικού του έργου και για την πολιτιστική προσφορά του στην Ξάνθη - 1980: Βραβείο «Μενέλαος Λουντέμης» από την Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών για την συλλογή διηγημάτων *Οι Ντεγκτσόδες και άλλα διηγήματα*.

Ο Αλέξης Ζήρας στο *Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (των εκδόσεων Πατάκη) στο λήμμα για τον Στέφανο Ιωαννίδη ανάμεσα στα άλλα σημειώνει: «Υπήρξε ενεργός παράγοντας στην πνευματική και πολιτιστική ζωή της Ξάνθης (...) Κοινωνιστική πεζογραφία που αντλεί τόσο από το ψυχολογικό μυθιστόρημα όσο και από τον ρεαλισμό της ηθογραφικής μας παράδοσης. Παρά το πολιτικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο διαπλέκονται οι ιδέες και οι συγκρούσεις των χαρακτήρων, η ηθική στάση του έργου του προβάλλεται ως απότοκη της αφηγηματικής πραγματικότητας. Παράλληλα με τις ιστορικές μελέτες του και τα λευκώματά του ο Ιωαννίδης συνέβαλε στην ανάδειξη λιγότερο γνωστών πτυχών της τοπικής ιστορίας της Ξάνθης».

Συνδέοντας τη συμβολική μέρα φυγής του Στέφανου με την εκατονταετία ελεύθερης Ξάνθης, θα του δώσουμε το λόγο να μας μιλήσει μέσα από ένα ποίημά του δημοσιευμένο στο Λεύκωμα της ΦΕΞ το 1958, για τη βαθύτερη σχέση με την πατρίδα του.

ΣΤΗ ΧΩΡΑ

Ποιου ποιητή η Μούσα θα σε τραγουδήσει;
Ποιος πλάστης τον πηλό σου θα ζυμώνει;
Χρόνια τον Πλάστη καρτερείς!
Στα βάθη ποιας λησμονημένης θύμησης
τα σπέρματά του περιμένουν θαμένα
το χρυσό να τ' ανασύρει χέρι;

ΣΤΟ ΘΕΟ

Θεέ, Θρακιώτη, Ορφέα!
Αθάνατε θύτη και θύμα, δείξε το θάμα
δώσε πνοή στον παγωμένο πηλό!

ΚΙ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Απόψε ένα άστρο σούβλισε την καρδιά μου
κι η φλόγα του μου θύμισε μια πυρκαγιά
να 'ταν μελλούμενη η λάμψη τούτης;

ΣΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ

Στο αίμα σου μετάγγισε
σπίθες από τη φλόγα!

Πλάστης ο Στέφανος Ιωαννίδης ενός κόσμου καλύτερου ομορφότερου και δίκαιου. Ρόλος του πνευματικού ανθρώπου να μεταγγίζει τις σπίθες στους άλλους, πυρκαγιά για να βάλει στον κόσμο, όπως σαλπίζει σε άλλο ποίημά του.

“Ανοίχτε τα στήθια / χαρείτε τη βροχή που θα έρθει”.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης είναι αισιόδοξος επειδή είναι αγωνιστής. Διαβάζουμε στο έργο του - έπος της Ξάνθης *Τα παιδιά των πελαργών*:

«Κάποια μέρα η οδύνη θα περάσει.

Ναι, ανεβασμένο σ' ένα μπαλκόνι το παληκάρι, ένα αηδόνι που κελαιδά της λεφτεριάς το τραγούδι θα κάνει τις καρδιές να σκιρτούν από αγάπη. Τότε, οι δυνάμεις του κακού θα σφαδάζουν. Θα ζήσουν κάτω από τον ήλιο που ανατέλλει ή θα τις καταπιεί το σκοτάδι;

Νικά η ζωή. [...]

Άνοιξε την πόρτα σου, βγες στο δρόμο. Θ' ανταμώνεις ανθρώπους. Θ' ακούσεις και πάλι κουβέντες του δρόμου. Κουβέντες ανθρώπινες. Πήραν οι διάλογοι πάλι μορφή. Πήραν λαλιά οι άνθρωποι. Ο λόγος ανθρώπινος».

Ο Στέφανος Ιωαννίδης συνδυάζει τη θεωρία με την πράξη σ' αυτό που λέμε 'πολιτισμός', με την έννοια όχι μόνο της σύλληψης και διατύπωσης, αλλά και πραγμάτωσης πολιτιστικών δρωμένων. Ανήκει στην ευάριθμη χορεία των νεολογίων, που ανακατεύεται με τα πολιτιστικά, ιδίως μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο.

Η συμμετοχή στα πολιτιστικά πρέπει να έχει να κάνει με τη μακρά θρακική παράδοση και την επιθυμία για βελτίωση της καθημερινής ζωής και την αναπλήρωση της 'κρατικής απουσίας' από τη Θράκη, ήδη από την αρχή της ενσωμάτωσής της στην Ελλάδα. Πολιτιστικοί σύλλογοι στην Ξάνθη λειτουργούν από τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα και την πρώτη του 20ού. Στα χρόνια του Μεσοπολέμου, όπου μεγαλώνει ο Στέφανος Ιωαννίδης, ακμάζει το πολιτιστικό κίνημα, και μάλιστα των εργατών / καπνεργατών – αριστερών, που βέβαια διακόπτεται ή ανακόπτεται από την 4η Αυγούστου 1936. Με την ίδρυση της ΦΕΞ το 1952 και στις επόμενες δεκαετίες ακμάζει το πολιτιστικό κίνημα, με πρωταγωνιστή τον Στέφανο Ιωαννίδη.

Σ' ένα δικό του κείμενο του 1990 με τίτλο «Η αναζήτηση της ταυτότητας ενός ανθρώπου» διαβάζουμε: «Η κλίση ενός ανθρώπου στη λογοτεχνία και η ενασχόλησή του μ' αυτήν δεν συνεπάγεται έλλειψη αγωνίας για την αναζήτηση της ταυτότητάς

του, ως κοινωνικού όντος, ενταγμένου, όχι μόνο στο ευρύ κοινωνικό σύνολο, στο έθνος, αλλά και σε έναν κοινοτικό μικρόκοσμο, όπως είναι η κοινωνία της γενέτειρας πόλης. Αντίθετα, η διακονία του στο είδος αυτό της τέχνης επαυξάνει την αγωνία του ειδέναι».

Η αγωνία αυτή του Ιωαννίδη είναι το πρώτο κύριο χαρακτηριστικό της ψυχοσύνθεσής του. Μέσα από τα έργα του ψάχνει και ψάχνεται. Μέσα στον χώρο βρίσκει τον άνθρωπο και το έργο του είναι συναίρεση του χώρου και του χρόνου με τον άνθρωπο που είναι ο δημιουργός και ο φορέας του γίνεσθαι.

4.

Αναμφίβολα τα *Θρακικά Χρονικά* είναι το πιο ολοκληρωμένο, διαμορφωμένο συλλογικό εργαλείο για τη μελέτη της Θράκης σήμερα. Η διαφορά του από τα άλλα θρακικά περιοδικά είναι η σύγχρονη εξελισσόμενη ματιά στα θέματα της Θράκης. Το περιοδικό είναι προσανατολισμένο όχι μόνο στο παρελθόν αλλά και στο παρόν και στο μέλλον της Θράκης. Αυτό οφείλεται στον Στέφανο Ιωαννίδη.

Από το 1960 που πρωτοκυκλοφόρησε ως το 1992 εκδόθηκαν 46 τεύχη, που από το 1973 είναι ογκώδεις τόμοι. Στην πρώτη περίοδο, προδικτατορικά, ήταν τριμηνιαία τεύχη σε σχήμα 17X24 με 64 σελίδες το τεύχος, κυκλοφόρησαν 28 τεύχη με 1.600 σελίδες περίπου. Με την επιβολή της δικτατορίας σταματά η έκδοση του περιοδικού που ξανακυκλοφορεί το 1972, σε σχήμα 21X28 και με περισσότερες σελίδες. Κυκλοφόρησαν 17 τόμοι με σύνολο σελίδων 3.100 περίπου.

Για τα περιεχόμενα και τα ευρετήρια του περιοδικού υπάρχουν σχετικές δημοσιεύσεις μας στα *Θρακικά Χρονικά* που κυκλοφορούν και σε ξεχωριστό τεύχος. Για τους τελευταίους τόμους υπάρχει αδημοσίευτο ευρετήριό μου. Όλα συμπεριλαμβάνονται σήμερα στο ψηφιοποιημένο πλέον υλικό.

Στα τεύχη 1-28 υπήρχε ο υπότιτλος «Έρευνα - Επιστήμη - Τέχνη», στόχος που πραγματοποιήθηκε. Στη δεύτερη περίοδο 29-46 υπάρχει ο επίσης αντικειμενικός υπότιτλος «Αρχαιολογία - Ιστορία - Λαογραφία - Έρευνες σε σύγχρονα θέματα - Δοκίμια - Ποίηση».

Για την παρούσα εκδήλωση και με την ευκαιρία ψηφιοποίησης του περιοδικού επεξεργάστηκα το άρθρο «Η Ξάνθη στα *Θρακικά Χρονικά* (1960-1992)», από το οποίο παραθέτω ελάχιστα δεδομένα.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης με το περιοδικό Θρακικά Χρονικά δημιούργησε βέβαια ένα όργανο Θρακογνωσίας, συνάμα όμως αποτελεί και ένα «θησαυρό» ποικίλων γνώσεων, απόψεων και πληροφοριών ιδιαίτερα για την Ξάνθη και την περιφέρειά της. Να υποσημειώσω δύο παρατηρήσεις: τα Θρακικά Χρονικά δεν ήταν προσωπικό όργανο του εκδότη Στέφανου Ιωαννίδη –δεν πρόβαλε το έργο του ούτε μεροληπούσε. Και η δεύτερη παρατήρηση, παρόλο που ο ίδιος ήταν λογοτέχνης και ιστοριοδίφης, το περιοδικό κάλυπτε όλους τους τομείς επιστήμης που σχετίζονταν με τη Θράκη γενικά και την Ξάνθη ειδικότερα.

Στο άρθρο παρουσιάζω τα κείμενα και τους συγγραφείς που καταπιάνονται με την Ξάνθη στο σύνολο του περιοδικού. Δεν αναφέρονται τα λογοτεχνικά κείμενα που είναι δημοσιευμένα στο περιοδικό, παρά μόνο απλώς τα ονοματεπώνυμα των λογοτεχνών της Ξάνθης των οποίων έργα συναντούμε στα *Θρακικά Χρονικά*.

Σύμφωνα με τα «Ευρετήρια Θεμάτων κατά Τομείς και Ενότητες» που έχω συντάξει και δημοσιεύσει εν μέρει, όλα τα λήμματα-κείμενα αναφέρονται στην Ιστορία, Αρχαιολογία, Λαογραφία, Γλώσσα, Πολιτιστικά Θέματα – Προβλήματα, Οικονομικά Προβλήματα, Φιλοσοφία – Ψυχολογία, Φιλολογία, Καλές Τέχνες, Επιστημονικές Μελέτες, Βιβλιοκρισία, Σχόλια – Επιστολές.

Στην ομιλία μου τούτη πολύ ενδεικτικά αναφέρομαι σε δημοσιεύματα του Στέφανου Ιωαννίδη που σχετίζονται με την Ξάνθη.

A. Πρώτη περίοδος, τριμηνιαία τεύχη 1-28, 1960-1968

Ο Στέφανος Ιωαννίδης δημοσιεύει κείμενα με το όνομα: 1. «Θρακικά Χρονικά», 2. «Ιωαννίδης Στέφανος» και 3. «α. στ.». Με το ψευδώνυμο «Μελίδης Ορφέας» δημοσιεύει ορισμένα ποιήματά του.

Με σειρά δημοσίευσης έχουμε:

1. Βιογραφικά Αχιλλέα Καλεύρα και Άργη Κόρακα, στατιστικά στοιχεία νομού Ξάνθης, αναφορά στις Θρακικές Γιορτές του 1967, αναφορά στο αρχαίο θέατρο Αβδήρων και τον επιμελητή αρχαιοτήτων που απολύθηκε.

2. Άρθρα για την ιστορία των Αβδήρων, βιογραφική σύνθεση Δημόκριτου, αντικείμενα από Ξάνθη στο Ashmolean Museum Oxford, Σπίτια και δρόμοι στην παλιά Ξάνθη – φωτογραφίες, Έκθεση λαϊκής θρακιώτικης ενδυμασίας και χειροτεχνίας.

3. Αναφορά σε εκπαιδευτικά και αρχαιολογικά θέματα και προβλήματα της Ξάνθης, παρουσίαση του εικαστικού Χρήστου Παυλίδη.

B. Δεύτερη περίοδος, ετήσιοι τευχότομοι, 29-46, 1972-1992

Η ευρητηρίαση της ύλης για τη δεύτερη περίοδο είναι κατά τομείς και ενότητες.

A. ΙΣΤΟΡΙΑ: Επαγγελματικός οδηγός του 1910-1911 (δείχνει την οικονομική και πολιτιστική ακμή της Ξάνθης), Ξάνθη 1919-1920 – Διασυμμαχική κατοχή (αναφέρεται στην απελευθέρωση της Ξάνθης και στα γεγονότα και πρόσωπα που έπαιξαν ρόλο καθώς και στην περίοδο της διασυμμαχικής κατοχής ως τον Μάιο του 1920), Εκπαιδευτική κατάσταση στην Ξάνθη 1924-1927 και 1961-62, Αναφορά στο δάσκαλο Γαβριήλ Κούρκουλα στη Ματσίνειο Σχολή, Ξάνθη 1870-1920 (στοιχεία από την ιστορία της, πολλά στοιχεία από πηγές), Εξήντα χρόνια πριν ώρα μηδέν για τα σχολεία της Ξάνθης, Ο Εθνικός Αγών της Ξάνθης και μια πρωτοφανής λαϊκή εκδήλωση (διαμαρτυρίες επαγγελματικών σωματείων της), Δημοσιεύματα του τύπου του 1925 για τον αριστερό αρχιμουσικό Μιχαήλ Λουκοβίκα που εκλέγεται δήμαρχος το 1925 αλλά δεν τον αφήνουν να ασκήσει τα καθήκοντά του, Οι μυστικές αντιστασιακές ομάδες στην Ξάνθη κατά την πρώτη δεκαετία του 1900 (τι γίνεται στην Ξάνθη στα χρόνια του μακεδονικού αγώνα), Κανονισμός της Ελληνικής Ορθοδόξου Κοινότητας Ξάνθης 1911, Απεργία 1922-23, Η Ελληνική Δημογεροντία και τα Εκπαιδευτήρια της Ξάνθης κατά το διάστημα 1920-1926, Τι σημαίνει η 4η Οκτωβρίου 1919 για την Ξάνθη, Ένας αιώνας ακμής και επτά μήνες δυστυχίας που προηγήθηκαν πριν από το Μάη του 1920, Ενέργειες της Δημογεροντίας, Μακεδονικός Αγώνας και Κίνημα Αντιστασεως στην Ξάνθη.

B. ΓΛΩΣΣΑ: Τα *Θρακικά Χρονικά* με μονοτονικό σύστημα (κανόνες μονοτονικού), Σχόλια πάνω σε μια μέθοδο Εκμαθήσεως της Ελληνικής Γλώσσης.

Γ. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Η πνευματική ζωή στην επαρχία, Πολιτιστική ζωή στην Ξάνθη, Στέγη Γραμμάτων και Καλών Τεχνών Ξάνθης, Ελεύθερες συζητήσεις στη Στέγη, Μουσείο Καπνού να ιδρυθεί στην Ξάνθη, Ινστιτούτο Θρακολογίας, Πολιτιστικοί οργανισμοί του Δήμου, Α΄ Διεθνές συνέδριο για τον Δημόκριτο στην

Ξάνθη, Πνευματικοί και Πολιτιστικοί Δημιουργοί στην Ξάνθη και στη Θράκη, Προτάσεις για πολιτιστική ανάπτυξη, 30 χρόνια *Θρακικά Χρονικά*.

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ: 1928 – το στίγμα μιας εποχής (δίνεται σφαιρικά η δεκαετία του 1920), Η ανάπτυξη της Ξάνθης και τα σύμφυτα προβλήματα – λεπτομερής ανάλυση (αξιοποίηση στοιχείων σχετικής έρευνας των *Θρακικών Χρονικών* για τη μεταπολιτευτική περίοδο ως το 1978).

Ε. ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ: Ο Στέφανος Ιωαννίδης δημοσιεύει φιλολογικές μελέτες για πολλούς ανθρώπους των γραμμάτων, Θρακιώτες και άλλους. Από τους Ξανθιώτες αναφέρεται στον Σήφη Νικολαΐδη και στην Κατίνα Βέικου Σεραμέτη.

ΣΤ. ΣΧΟΛΙΑ: Σε όλους τους τευχότομους περιέχονται σχόλια και απόψεις του Στέφανου Ιωαννίδη πάνω σε θέματα και προβλήματα της Ξάνθης. Βέβαια, υπάρχουν ανάλογα κείμενα για τη Θράκη.

5.

Ο Στέφανος Ιωαννίδης δεν είναι πρωτοπόρος γιατί απλώς έγραψε σε μια άνυδρη τότε επαρχία. Η ουσία είναι ότι άνοιξε δρόμους, πραγματοποίησε ρήξεις, ενέπνευσε ανθρώπους. Όλα με προσωπικό κόστος και θυσίες.

Ο δρόμος που επέλεξε ήταν δρόμος ανηφορικός, γεμάτος συγκρούσεις με το κατεστημένο, περισσότερο ιχνηλάτης και πρόσκοπος.

Το έργο του ήταν διέξοδος στην ανάγκη έκφρασης, αλλά περισσότερο επιβίωσης στα δύσκολα μεταπολεμικά χρόνια.

Δημοσιεύματα του Θανάση Μουσόπουλου για τον Στέφανο Ιωαννίδη

(επιλογή)

1. «Το έπος της Ξάνθης και ο συγγραφέας του, *Τα παιδιά των Πελαργών*», εφ. *Εμπρός*, 1977.
2. «Η βράβευση από την Ακαδημία του έργου του Στέφανου Ιωαννίδη και της Τέχνης Θεσσαλονίκης», εφ. *Εμπρός*, 1978.
3. «Θρακική Λογοτεχνία – Στοιχεία και σκέψεις για τη θέση της», *Θρακική Επετηρίδα*, 1980 (και σε ανάτυπο).
4. «Στέφανος Ιωαννίδης», σ. 63-72, στο βιβλίο του ίδιου *Προσεγγίσεις 2*, έκδ. *Θρακικά Χρονικά*, 1980.
5. «Συνοπτική Ιστορία Θρακικής Λογοτεχνίας», *Θρακική Επετηρίδα*, 1982 (και σε ανάτυπο).
6. «Ξάνθη 1870-1940. Εικόνες και Μαρτυρίες από την Ιστορία της, του Στέφανου Ιωαννίδη», *Θρακικά Χρονικά*, 1982.
7. «Θρακικά Περιοδικά», *Θρακική Επετηρίδα*, 1984.
8. «Στέφανος Ιωαννίδης. Ο πνευματικός εργάτης της Ξάνθης» (ομιλία που μεταδόθηκε απευθείας στην ΕΡΤ1, 1985), *Θρακικά Χρονικά*, 1987-1988.
9. «30 χρόνια *Θρακικά Χρονικά*», *Θρακικά Χρονικά*, 1991.

10. Στέφανος Ιωαννίδης. *Ο πνευματικός εργάτης της Ξάνθης*, έκδοση Δήμου Ξάνθης, 1994, 32σελ.
11. «Η προσφορά και το έργο του Στέφανου Ιωαννίδη», *Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση*, 1994.
12. «Ο Στέφανος Ιωαννίδης και η Τέχνη του λόγου», *Ενδοχώρα*, 1996.
13. «Είναι ο Στέφανος Ιωαννίδης ποιητής;», *Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση*, 1998.
14. «Στέφανος Ιωαννίδης. Ο πνευματικός εργάτης της Ξάνθης», στον τόμο *Ξάνθη, Εκατό χρόνια τέχνη του λόγου*, 1998, σ. 21-22.
15. «[Συνοπτική αναφορά στο έργο του Στέφανου Ιωαννίδη]», *Τελεία και Παύλα*, 1999.
16. «24+1 παράγραφοι για το Στέφανο Ιωαννίδη», *Ακρίτας*, 2000.
17. «Το θρησκευτικό στοιχείο σε έργα της Θρακικής Λογοτεχνίας», *Διακονία*, 2000.
18. «Νεότερη Θρακική Λογοτεχνία», τχ. 1, Ιστορία, τχ. 2, Κείμενα, στον Φάκελο «Τοπική Ιστορία Ξάνθης», 2000.
19. «Πρώτη Μαΐου έφυγε ο Ποιητής και Δάσκαλος της Θράκης. Λίγα λόγια στο δάσκαλο (επικήδειος)», *Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση*, 2001.
20. «Η ζωή και το έργο του Στέφανου Ιωαννίδη. Ποιος ήταν ο κόσμος του», *Θρακικά*, 2004, (ομιλία του 2001, δημοσιεύθηκε μαζί με Βιογραφικό του Στ. Ιωαννίδη).
21. «Ο Στ. Ιωαννίδης και η Οικονομική Ιστορία της Ξάνθης», *Ξανθιώτικη αγορά*, 2001.
22. «Στέφανος Ιωαννίδης, ο άξιος εργάτης του λόγου», *Διακονία*, 2001.
23. «Παιδί και έφηβος στο έργο του Στ. Ιωαννίδη», *Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση*, 2003.
24. «Στ. Ιωαννίδης. Ο ευπατρίδης του πολιτισμού», εφ. *Εμπρός*, 2004.
25. «Πολιτισμός στη ζωή και στο έργο του Στ. Ιωαννίδη», εφ. *Αγώνας*, 2004.
26. *Στέφανος Ιωαννίδης: ένας λογοτέχνης γεννιέται*, έκδοση Στέγης Πολιτισμού Δήμου Ξάνθης, 2010.
27. *Ξάνθη, σαν παραμύθι*, 2010 (αναφορά στον Στέφανο Ιωαννίδη).
28. «Στέφανος Ιωαννίδης – εννιά χρόνια από το θάνατό του», *Φοροτεχνική και Θρακική Προσέγγιση*, 2010 (περιλαμβάνει δημοσιεύματα από περιοδικά και εφημερίδες, μετά το θάνατο του Στέφανου Ιωαννίδη).
29. «Στέφανος Ιωαννίδης, Λογοτεχνία και Πολιτισμός», ομιλία στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αβδήρων, 2016.
30. «Τα Άβδηρα στο έργο του Στέφανου Ιωαννίδη και στα *Θρακικά Χρονικά*», Ανοικτό Καταληκτήριο Μάθημα, Ίδρυμα Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, 8 Ιουνίου 2016.
31. «Η Ξάνθη και ο Στέφανος Ιωαννίδης», ομιλία στο Λαογραφικό και Ιστορικό Μουσείο Ξάνθης, 4 Μαρτίου 2019.